

Rechtspraak '33-'39

Dat men de rechterlijke macht in de daags na de Rijksdagbrand afgekondigde verordening ten aanzien van het opleggen van *Schutzhaft*, d.w.z. van vrijheidsberoving van individuele burgers, uitgeschakeld had, was mede voortgevoeld uit de hartgrondige afkeer van alles wat met het recht en met rechters te maken had, die in kringen van de Nazipartij en speciaal ook bij Hitler leefde. Het was in de Weimar-republiek vaak gebeurd dat Nazi's, vooral leden van de SA, wegens allerlei vormen van geweldpleging veroordeeld waren – Hitler voelde zich door de rechterlijke macht hinderlijk voor de voeten gelopen. Rechters hadden, meende hij, slechts één taak: precies te doen wat hij wenste; hún onafhankelijk oordeel kon hij evenmin erkennen, laat staan waarderen, als dat van andere functionarissen van de overheid.

Er waren ten tijde van de *Machtübernahme* onder de ca. tienduizend rechters die Duitsland telde, slechts zeer weinig nationaal-socialisten, in Pruisen, het veruit grootste en belangrijkste van de *Länder* waaruit Duitsland bestond, waren van de zeventuizend rechters toen vermoedelijk slechts dertig lid van de NSDAP. In april '33 lieten de nieuwe machthebbers evenwel doorschemeren dat wie zich vóór 1 mei niet bij de NSDAP aangesloten had, op ernstige moeilijkheden in zijn carrière moest rekenen; talrijke rechters, 'vielleicht die meisten' (aldus Weinkauff in zijn *Die Deutsche Justiz und der Nationalsozialismus. Ein Überblick*¹), vroegen toen het partijlidmaatschap aan. Daar bleef het niet bij. Onder leiding van Hans Frank, Hitlers advocaat in de *Kampfzeit* (in '39 zou hij *Generalgouverneur* in Krakau worden), werd in heel Duitsland de justitie gelijkgeschakeld: de justitiële souvereiniteit van de *Länder* werd opgeheven, de leiding van de justitie kwam overal in handen van nationaal-socialisten, alle vroegere organisaties, ook die van de advocaten, werden door nieuwe, nationaal-socialistische vervangen, de juridische tijdschriften kregen nationaal-socialistische redacties en de juridische faculteiten der universiteiten werden met nationaal-socialisten bemand. Dat de bijna zeshonderd rechters en ambtenaren van het openbaar ministerie die van Joodse afkomst waren, ontslagen werden, spreekt vanzelf. In een aantal gevallen werd evenwel ook aan niet-Joodse ambtenaren van het openbaar ministerie ontslag verleend en wat de niet-Joodse rechters betrof die men kwijt wilde: daar vond men de oplossing voor dat

¹ (*Institut für Zeitgeschichte*) *Die Deutsche Justiz und der Nationalsozialismus*, H. Weinkauff: *Die Deutsche Justiz und der Nationalsozialismus. Ein Überblick* (1968), p. 108.